

UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA

**PERUBAHAN BAHASA DALAM KELOMPOK SOSIAL PELAJAR
KADAZANDUSUN DI SABAH, MALAYSIA**

CHEONG SHAW MEI

FBMK 2010 17

**PERUBAHAN BAHASA DALAM KELOMPOK
SOSIAL PELAJAR KADAZANDUSUN
DI SABAH, MALAYSIA**

CHEONG SHAW MEI

**MASTER SASTERA
UNIVERSITI PUTRA MALAYSIA
2010**

**PERUBAHAN BAHASA DALAM KELOMPOK
SOSIAL PELAJAR KADAZANDUSUN
DI SABAH, MALAYSIA**

Oleh

CHEONG SHAW MEI

**Tesis Ini Dikemukakan Kepada Sekolah Pengajian Siswazah, Universiti Putra
Malaysia, sebagai Memenuhi Keperluan Untuk Ijazah Master Sastera**

Jun 2010

DEDIKASI

Khas untuk keluargaku:

Bonda dan Ayahanda

Suami Kin dan Puteri Davina,

Kalian pendorong kejayaanku.

Abstrak tesis yang dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia
sebagai memenuhi keperluan untuk ijazah Master Sastera

**PERUBAHAN BAHASA DALAM KELOMPOK SOSIAL
PELAJAR KADAZANDUSUN DI SABAH, MALAYSIA**

oleh

CHEONG SHAW MEI

Jun 2010

Pengerusi : Profesor Madya Noor Aina Dani, PhD

Fakulti : Bahasa Moden dan Komunikasi

Pembangunan dan perkembangan teknologi yang sedang dialami oleh negara secara langsung telah mendatangkan pelbagai perubahan dan kesan sampingan kepada masyarakat termasuk bahasa. Selari dengan perkembangan ini, penyelidik teruja untuk mengkaji tentang realiti perubahan bahasa dalam kelompok sosial pelajar Kadazandusun di Penampang, Sabah. Kajian ini merupakan satu kajian kes ditadbir ke atas seluruh populasi pelajar Kadazandusun tingkatan 2 dan tingkatan 4 di Sekolah Menengah St Michael, Penampang, Sabah. Kajian ini dilakukan secara intensif ke atas satu unit masyarakat sekolah berdasarkan tiga teori, iaitu Teori Penyimpangan Rawak (Hockett,1958), Teori Fesyen dan Ketidaktentuan Rawak (Postal, 1968) serta Teori Stratum Bawah (Aitchison,1998).

Signifikan daripada kajian ini ialah pembuktian teori berdasarkan kesesuaian konteks dan situasi bahasa dalam masyarakat setempat. Selain itu, penyelidik juga mendapati bahawa status bahasa ibunda pada masa kini berada di kedudukan yang stabil dan ini boleh dihubungkan dengan dapatan kajian yang menunjukkan terdapat persamaan perubahan bahasa antara pelajar di dalam bandar dan di luar bandar Donggongan.

Didapati strategi teknik pembelajaran bahasa Melayu pelajar Kadazandusun yang paling dominan ialah teknik penghafalan ayat. Pelajar kurang menggunakan bahasa Melayu di luar daripada konteks formal, yakni pelajar lebih banyak menggunakan bahasa ibunda dan bahasa Melayu dialek Sabah. Hal ini juga ada kaitan dengan status bahasa ibunda yang masih stabil dalam kehidupan seharian pelajar dan persamaan perubahan bahasa yang berlaku kerana pelajar tingkatan 2 dan 4 mengamalkan strategi pembelajaran yang sama. Sokongan daripada masyarakat Kadazandusun untuk melaksanakan program pengukuhan bahasa ibunda pelajar Kadazandusun sepatutnya lebih menyeluruh mengikut perancangan Yayasan Bahasa Kadazandusun di Sabah.

Abstract of thesis presented to the Senate of Universiti Putra Malaysia
in fulfilment of the requirement for the degree of Master of Arts

**LANGUAGE CHANGE AMONG SOCIAL GROUPS OF
KADAZANDUSUN STUDENT IN SABAH, MALAYSIA**

By

CHEONG SHAW MEI

June 2010

Chairman : Profesor Madya Noor Aina Dani, PhD

Faculty : Modern Language and Communication

The developments and progress of technology experienced by the country have directly produced diverse changes and side effects to the community, including language usage. The researcher is interested to study the language change among social groups of Kadazandusun student in Penampang, Sabah. A case study is administered on the whole population of Form 2 and Form 4 student from Kadazandusun ethnic in St. Michael Secondary School, Penampang, Sabah. This study was conducted intensively to one unit of the school community based on three theories, namely Random Deviation Theory (Hockett, 1958), Fashion and Random Fluctuation Theory (Postal, 1968) and Substratum Theory (Aitchison, 1998)

The significant of this study is shown by proven theory based on appropriate situation in the local community. Besides, the researcher also found that the status of native language at present is in a constant position and can be associated with research findings

that indicate there are similarities in language change between the students in town and outside Donggongon town.

It was found that the most dominant technique of learning the Malay language is sentence memorization. The student use less Malay language outside the formal contexts, instead they use more of their mother tongue and the Sabahan Malay Languages. This is also associated with the status of native language which is still stable in the daily life of students and the same language change that occurs as students at Form 2 and Form 4 level practice the same learning strategy. The support from the Kadazandusun community itself to implement the programs of enhancing the mother tongue should be more widespread as planned by the Kadazan Language Foundation in Sabah.

PENGHARGAAN

Ucapan jutaan terima kasih yang tidak terhingga saya tujukan kepada Prof. Madya Dr. Noor Aina Dani selaku pengerusi jawatan kuasa penyeliaan tesis ini yang tidak jemu-jemu menyelia dan menegur kesilapan dalam proses menyiapkan tesis ini. Sesungguhnya segala bimbingan dan tunjuk ajar beliau amat berguna kepada saya untuk menyiapkan tesis ini. Ucapan ribuan terima kasih juga ditujukan kepada Dr. Vijayalectchumy A/P Subramaniam dan Dr. Abdul Rashid bin Daing Melebek selaku ahli-ahli dalam jawatan kuasa penyeliaan tesis ini yang banyak menegur dan membetulkan kesilapan tesis ini. Saya juga mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan ribuan terima kasih kepada pihak Kementerian Pelajaran Malaysia, Jabatan Pelajaran Sabah dan kepada pengetua S.M. St Michael yang telah memberi kerjasama dan membenarkan saya menjalankan kajian ini yang melibatkan pelajar-pelajar di sekolah terbabit.

Seterusnya ucapan terima kasih tidak terhingga juga ditujukan kepada seluruh ahli keluarga saya yang sentiasa mendorong dan memberi perangsang agar saya berjaya. Tidak lupa juga kepada rakan seperjuangan Radna, Muna, Corela dan Alice yang sedia bantu membantu. Sesungguhnya jasa kalian hanya Tuhan yang dapat membalasnya.

Sekian.

“ BERILMU BERBAKTI”

Cheong Shaw Mei
GS 20079

Saya mengesahkan bahawa Jawatankuasa Peperiksaan Tesis telah berjumpa pada 1 Jun 2010 untuk menjalankan peperiksaan akhir bagi Cheong Shaw Mei bagi menilai tesis beliau yang bertajuk “Perubahan Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun di Sabah” mengikut Akta Universiti dan Kolej Universiti 1971 dan Perlembagaan Universiti Putra Malaysia [P.U.(A) 106] 15 Mac 1998. Jawatankuasa tersebut telah memperakukan bahawa calon ini layak dianugerahi ijazah Mastera Sastera.

Ahli Jawatankuasa Peperiksaan Tesis adalah seperti berikut:

Lim Swee Tin, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Hashim bin Musa, PhD

Profesor
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Che Ibrahim Salleh, PhD

Profesor Madya
Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pemeriksa Dalam)

Teo Kok Seong, PhD

Profesor
Institut Alam dan Tamadun Melayu
Universiti Kebangsaan Malaysia
(Pemeriksa Luar)

SHAMSUDDIN SULAIMAN, PhD

Profesor dan Timbalan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia
Tarikh : 2 September 2010

Tesis ini telah dikemukakan kepada Senat Universiti Putra Malaysia dan telah diterima sebagai memenuhi keperluan ijazah Master Sastera. Ahli Jawatankuasa Penyeliaan adalah seperti berikut :

Prof. Madya Noor Aina Dani, PhD

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Pengerusi)

Vijayalectchumy A/P Subramaniam, PhD

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli Jawatankuasa)

Abdul Rashid Bin Daing Melebek, PhD

Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
Universiti Putra Malaysia
(Ahli Jawatankuasa)

HASANAH MOHD. GHAZALI, PhD

Profesor dan Dekan
Sekolah Pengajian Siswazah
Universiti Putra Malaysia

Tarikh: 6 September 2010

PERAKUAN

Saya memperakui bahawa tesis ini adalah hasil kerja saya yang asli melainkan petikan dan sedutan yang tiap-tiap satunya telah dijelaskan sumbernya. Saya juga memperakui bahawa tesis ini tidak pernah dimajukan sebelum ini, dan tidak dimajukan serentak dengan ini, untuk ijazah lain sama ada di Universiti Putra Malaysia atau di institusi lain.

CHEONG SHAW MEI

Tarikh: 1 Jun 2010

JADUAL KANDUNGAN

Muka Surat

ABSTRAK	ii
ABSTRACT	iv
PENGHARGAAN	vi
PENGESAHAN	vii
KELULUSAN	viii
PERAKUAN	ix
SENARAI JADUAL	xiii
SENARAI RAJAH	xvii
SENARAI SINGKATAN	xviii
SENARAI LAMPIRAN	xix

BAB

1	PENDAHULUAN	
	Latar Belakang Kajian	
	Latar Belakang Penggunaan Bahasa dalam Masyarakat Kadazandusun di daerah Penampang, Sabah	1
	Latar Belakang Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun di Penampang, Sabah	3
	Latar Belakang Bahasa dan Dialek Kadazandusun	4
	Latar Belakang Masyarakat Kadazandusun di Sabah	6
	Pernyataan Masalah	10
	Kepentingan Kajian	11
	Objektif Kajian	14
	Skop Kajian	15
	Definisi Operasional	15
	Kesimpulan	16
2	SOROTAN LITERATUR	
	Kajian Umum berkaitan dengan Perubahan Bahasa	17
	Kajian tentang Teori Perubahan Bahasa	27
	Kajian tentang Bahasa di Sabah	42
	Kajian tentang Faktor Ekstralinguistik dalam pembelajaran bahasa	49
	Kajian tentang Proses Perubahan dalam Bahasa Melayu	53
	Perkaitan antara sorotan kajian dengan kajian ini	60
	Kesimpulan	62

3	METODOLOGI	
	Reka Bentuk Kajian	63
	Kerangka Teori	63
	Kerangka Konsepsi	63
	Tempat Kajian	65
	Populasi dan Persampelan	66
	Subjek Kajian	66
	Kaedah Kajian	66
	Pendekatan Kajian	67
	Pembolehubah Kajian	67
	Instrumen Kajian	68
	Kesahan dan Kebolehpercayaan Alat Kajian	76
	Tatacara Kajian	77
	Kajian Rintis	77
	Pentabdiran Soal Selidik	77
	Kajian Sebenar	78
	Penganalisan Data	78
	Rasional Penganalisan Data	80
	Kesimpulan	84
4	KEPUTUSAN DAN PERBINCANGAN	
	Persembahan Dapatan	85
	Profil Subjek Kajian	85
	Objektif 1 - Faktor ekstralinguistik bahasa Melayu yang dominan ke arah perubahan bahasa pelajar Kadazandusun mengikut kelompok sosialnya	86
	Objektif 2 - Tren Perubahan bahasa yang dapat menghasilkan kelompok bahasa yang baharu dalam masyarakat setempat di Penampang, Sabah dan kelompok sosial pelajar Kadazandusun tingkatan 2 dan tingkatan 4.	96
	Objektif 3 - Tingkat tekanan bahasa Melayu ke atas bahasa Kadazandusun di Penampang, Sabah.	119
	Objektif 4 - Realiti perubahan bahasa yang berlaku ke atas bahasa Kadazandusun di Penampang, Sabah.	126
	Rasional Teori dengan Dapatan Kajian	141
	Implikasi Dapatan Kajian	144
	Kesimpulan	146

5	RUMUSAN DAN CADANGAN	
	Rumusan	147
	Cadangan untuk Pengukuhan Bahasa Kadazandusun	154
	Cadangan Penyelidikan Selanjutnya	160
	Kesimpulan	161
	BIBLIOGRAFI	162
	LAMPIRAN	167
	BIODATA PENULIS	270

SENARAI JADUAL

Jadual		Muka Surat
1	Perbezaan Stratum Bawah dengan Pinjaman	32
2	Profil Responden Mengikut Tingkatan	85
3	Profil Responden Mengikut Tempat Tinggal	86
4	Kekerapan Subjek Kajian Menggunakan Bahasa Ibunda sebagai Bahasa Sehari	87
5	Sikap Pelajar Kadazandusun terhadap Bahasa ibundanya	89
6	Sikap Pelajar Kadazandusun terhadap Bahasa Ibunda Mengikut Kenyataan	92
7	Tahap Pendedahan Bahasa Melayu terhadap Pelajar Kadazandusun	92
8	Motivasi Subjek Kajian	95
9	Bahasa yang Paling Kerap digunakan oleh Subjek Kajian	97
10	Bahasa Pertama Subjek Kajian	98
11	Bahasa yang digunakan Apabila Bercakap dengan Ibu bapa	99
12	Bahasa yang digunakan Apabila Bercakap dengan Jiran atau Kawan Setempat	100
13	Bahasa yang digunakan Apabila Bercakap dengan Guru-guru dari Suku Kaum yang Sama	101
14	Bahasa yang digunakan Apabila Bercakap dengan Orang Atau Kawan yang Bukan dari Suku Kaum Kadazandusun	102
15	Bahasa yang digunakan Apabila Bercakap dengan Guru Yang Berasal dari Negeri Lain	102
16	Bahasa yang digunakan pada Masa Pembelajaran Bahasa Melayu	103
17	Bahasa yang digunakan di dalam Bilik Darjah Semasa Mata Pelajaran Lain	104

18	Bahasa yang digunakan oleh Pelajar Kadazandusun Apabila Bercakap dengan Guru di Luar Bilik Darjah	104
19	Bahasa yang digunakan apabila Bercakap dengan Orang yang Lebih Tua	105
20	Faktor yang Merangsang Perubahan dalam Bahasa Ibunda	106
21	Faktor Persekitaran yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun	107
22	Faktor Persekitaran yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun Mengikut Kenyataan	110
23	Faktor Ekonomi yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun	111
24	Faktor Ekonomi yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun Mengikut Kenyataan.	112
25	Faktor Identiti yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun	112
26	Faktor Identiti yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun Mengikut Kenyataan	113
27	Faktor Diri Sendiri yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun	114
28	Faktor Diri Sendiri yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun Mengikut Kenyataan	115
29	Faktor Keluarga yang Mempengaruhi Perubahan Bahasa Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun	116
30	Faktor Keluarga yang Mempengaruhi Kelompok Sosial Pelajar Kadazandusun mengikut Kenyataan	118
31	Sebab-sebab Perubahan Bahasa Menurut Subjek Kajian	118
32	Tingkat Tekanan Bahasa Melayu ke atas Bahasa Kadazandusun	119

33	Tingkat Tekanan Bahasa Melayu Mengikut Tingkatan Subjek Kajian	121
34	Kekerapan Menggunakan Strategi Mencari Makna bagi Pelajar Kadazandusun	122
35	Pengamalan Strategi Latihan Tetap oleh Pelajar Kadazandusun	123
36	Penggunaan Teknik Penghafalan Ayat oleh Pelajar Kadazandusun	123
37	Pengamalan Teknik Penghafalan Peraturan Tatabahasa oleh Pelajar Kadazandusun	124
38	Pengamalan Strategi Pembelajaran Induktif Pelajar Kadazandusun	125
39	Kesediaan Melakukan Kesalahan Bahasa bagi Pelajar Kadazandusun Semasa pembelajaran Bahasa Melayu	125
40	Dapatan Kajian tentang Teori Penyimpangan Rawak Menurut Subjek Kajian	126
41	Dapatan Kajian tentang Teori Fesyen dan Ketidaktentuan Rawak	127
42	Dapatan Kajian tentang Teori Stratum Bawah Menurut Subjek Kajian	128
43	Dapatan Kajian tentang Kata Pinjaman dalam kalangan Masyarakat Kadazandusun	131
44	Perubahan Bahasa Mengikut Keperluan Pengguna dalam Konteks Masyarakat Kadazandusun	133
45	Dapatan Kajian tentang Teori Penyimpangan Rawak mengikut Tempat Tinggal Subjek Kajian	134
46	Dapatan Kajian tentang Gagasan Teori Fesyen dan Ketidaktentuan Rawak Mengikut Tempat Tinggal Subjek Kajian	136

47	Dapatan Kajian tentang Teori Stratum Bawah Mengikut Tempat Tinggal Subjek Kajian	138
48	Dapatan Kajian tentang Kata Pinjaman Mengikut Tempat Tinggal Subjek Kajian	139
49	Perubahan Bahasa Mengikut Keperluan Pengguna Mengikut Tempat Tinggal Subjek Kajian	140

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka surat
1	Kawasan Penyebaran Dialek-Dialek Bahasa Kadazandusun	7
2	Teori Hockett tentang Penyimpangan daripada Mata Sasaran (1958)	28
3	Mata Sasaran (Bull's-eye)	29
4	Enam Tingkat Tekanan Bahasa (Weber, 1991)	37
5	Kerangka Konsepsi	64

SENARAI SINGKATAN

B2	- Bahasa Kedua
ICT	- Teknologi Maklumat dan Komunikasi
KDCA	- Kadazan Dusun Cultural Association
KLF	- Yayasan Bahasa Kadazandusun
S.M.	- Sekolah Menengah
SPSS	- Statistical Package for Sosial Science
UNKO	- United National Kadazan Organization
USDA	- United Sabah Dusun
ATM	- Mesin Pengeluaran Wang Automatik

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran A1 : Bahasa-bahasa di Sabah	167
Lampiran A2: Lokasi Sekolah Menengah St Michael, Penampang	168
Lampiran B: Analisis Data Strategi Teknik Pembelajaran Bahasa Melayu dengan SPSS versi 16	169
Lampiran C1: Borang Soal Selidik Kajian Sebenar (Set 1)	173
Lampiran C2: Borang Soal Selidik Kajian Sebenar (Set 2)	181
Lampiran C3: Contoh Borang Soal Selidik yang telah dijawab (Set 1)	188
Lampiran C4: Contoh Borang Soal Selidik yang telah dijawab (Set 2)	220
Lampiran D1: Surat Kebenaran Menjalankan Penyelidikan - Kementerian Pelajaran Malaysia	252
Lampiran D2: Surat Kebenaran Menjalankan Penyelidikan - Jabatan Pelajaran Sabah	254
Lampiran E: Keratan Akhbar berkaitan dengan Bahasa Kadazandusun - <i>Kadazan now an optional course at UMS: CM.</i> Daily Express, June 26,1998.pp1-2.	255
- Johari Indan. <i>CD-ROM bahasa Kadazandusun.</i> Berita Minggu, 27 Februari 2000	256
- Anne Vivienne. <i>Director assures Kadazandusun language teachers more books soon.</i> Borneo Mail, October 15,2000.	257
- <i>Kadazandusun subject in 435 schools.</i> Borneo Mail, October 3, 2001	258
- Paul Mu. <i>435 Sabah schools to teach Kadazandusun</i> New Strait Times, November 4,2001	259
- Jaswinder Kaur. <i>Language is thriving.</i> New Straits Times, November 5,2001	260

- *Over 30,000 schoolchildren learning Kadazandusun.*
Borneo Mail, February 9, 2002. 261
- *Urgent need for Kadazandusun textbooks: Upko.*
Borneo Mail, June 19,2003 262
- *Preserving K-dusun language should start at home:*
Pairin. Daily Express, April 22, 2005. 263
- Florieta Diet. *Preserve your mother tongue, Pairin tells*
Kadazandusuns. New Sabah Times, April 22, 2005. 264
- Florieta Diet. *Call for more books in Kadazandusun*
Language. New Sabah Times, May 14, 2006. 265
- *Bahasa Kadazandusun jadi mata pelajaran peperiksaan*
PMR 2008. New Sabah Times, Mac 24, 2007. 266
- Florieta Diet. *Kadazandusuns reminded to master own*
language. New Sabah Times, May 12, 2007. 267
- *Teaching of Kadazandusun language in school.*
Daily Express, August 11,2007 268
- Larry Ralon,*Start preparing K-dusun syallabus for*
Form 4, 5, Daily Express, August 11, 2007 269

BAB 1

PENDAHULUAN

Latar Belakang Kajian

Pembangunan dan perkembangan teknologi yang sedang dialami oleh negara secara langsung atau tidak langsung telah mendatangkan pelbagai perubahan dan kesan sampingan kepada masyarakat termasuk bahasa. Hasil daripada perkembangan dan kemajuan ini telah menimbulkan pelbagai kesan sosiolinguistik kepada masyarakat. Selari dengan perkembangan ini, penyelidik teruja untuk mengkaji tentang perubahan bahasa dalam kelompok sosial pelajar Kadazandusun di Penampang, Sabah.

Latar Belakang Penggunaan Bahasa dalam Masyarakat Kadazandusun di Penampang, Sabah

Penampang merupakan sebuah daerah yang terletak di pantai barat negeri Sabah, bersebelahan dengan daerah Kota Kinabalu. Keluasan daerah ini adalah kira-kira 178.948 batu persegi. Penduduk di Penampang berjumlah lebih kurang 132,002 orang pada tahun 2000 (Banci Penduduk dan Perumahan Malaysia, 2000). Majoriti penduduk terdiri daripada kaum Kadazandusun. Sejak dahulu hingga kini, pertanian merupakan pekerjaan yang utama bagi penduduk di daerah Penampang. Selain itu, ramai juga penduduk yang bekerja di kilang. Ada juga yang bekerja dengan kerajaan atau swasta. Secara umum, bahasa Melayu telah dijadikan *lingua franca* di *tamu* oleh masyarakat Penampang. *Tamu* ialah pekan sehari yang diadakan di kawasan terbuka untuk penduduk datang menjalankan perdagangan. Pada masa dahulu, penduduk datang untuk

